

prof. dr hab. Wojciech Maciejowski
Sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna wokalistyka
Akademia Muzyczna w Poznaniu

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

Zleceniodawca opinii:

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie.

Zlecenie podjęto na podstawie pisma Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC z dnia 24.06.2024 roku, dotyczącego decyzji Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC w sprawie powierzenia mojej osobie funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim pana Wonhyeok Choi w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne, na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2017 roku poz. 1789), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. z 2018 roku poz. 261) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz art. 179 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2017 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669).

Do zlecenia dołączono następującą dokumentację:

- pismo przewodnie Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC z dnia 24.06.2024 r.,
- dzieło artystyczne w formie nagranie CD,
- opis dzieła artystycznego,
- oświadczenie promotora z dnia 08.07.2024 r.

Recenzja pracy doktorskiej

Praca doktorska pana Choi Wonhyeok pt. *Możliwość przedstawienia głosu barytonowego na głos tenorowy oraz charakterystyka procesu na bazie własnych doświadczeń* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu tego dzieła.

Wybór takiego tematu pracy wynika z zainteresowań autora procesem kształcenia wokalnego i właściwej klasyfikacji głosu na początkowym etapie rozwoju oraz własnego doświadczenia „przestawiania” głosu niższego na wyższy. Jak słusznie we wstępie zauważa, z problematyką tego rodzaju (...) *mierzyło się wielu słynnych śpiewaków, którzy dzięki podjęciu ważnej zawodowo decyzji i ogromnej pracy pokazali, że talent, którym zostali obdarzeni nie został zmarnowany*.¹ Autor stawia przed sobą trzy podstawowe cele, które praca ma spełniać. Pierwszy to analiza i charakterystyka stanu badań oraz literatury przedmiotu, drugi –

---

¹ Choi Wonhyeok, *Możliwość przedstawienia głosu barytonowego na głos tenorowy oraz charakterystyka procesu na bazie własnych doświadczeń*. Praca doktorska, Warszawa 2024, s. 5.

przedstawienie procesu kształcenia wokalnego autora pracy i własnych doświadczeń wykonawczych oraz analiza karier i procesu przestawiania z głosu barytonowego na tenorowy wybranych śpiewaków operowych, trzeci – ujęcie omawianej problematyki w aspekcie praktycznym i analiza wybranych arii barytonowych i tenorowych.

Mając powyższe na uwadze stwierdzam, że temat pracy doktorskiej jest odpowiedni i w pełni uzasadniony. Ponadto podejmuje problematykę często pomijaną w literaturze, a niezwykle istotną dla kształcenia wokalnego, czyli właściwej klasyfikacji i zaszeregowania głosu, szczególnie na początkowym etapie kształcenia.

Dzieło artystyczne

Nagrania dokonano w Sali Koncertowej UMFC w Warszawie w dniach 04, 11 i 18 grudnia 2018 roku, a realizatorem nagrania był Filip Zaborowski.

Autorami nagrania są: Wonhyeok Choi – tenor oraz pianiści: Tomasz Pawłowski (1,2,3) i Joanna Kacperek(4,5,6,7,8,9,10).

W sumie nagrano 10 arii, które podzielono na dwie grupy:

* arie tenorowe:

1. W. A. Mozart – *Dalla sua pace*, aria Don Ottavia z I aktu opery *Don Giovanni*,
2. W. A. Mozart – *Il mio tesoro*, aria Don Ottavia z I aktu opery *Don Giovanni*,
3. G. Donizetti – *Tombe degl'avi miei*, aria Edgara z III aktu opery *Lucia di Lammermoor*,
4. C. Gounod – *Salut! demeure chaste et pure*, aria Fausta z III aktu opery *Faust*,
5. G. Puccini – *Che gelida manina*, aria Rudolfa z I aktu opery *La Bohème*,

* arie barytonowe:

6. W. A. Mozart – *Non piu andrai*, aria Figara z I aktu opery *Le Nozze di Figaro*,
7. W. A. Mozart – *Deh, vieni alla finestra*, aria Don Juana z II aktu opery *Don Giovanni*,
8. G. Donizetti – *Bella siccome un angelo*, aria Malatesty z I aktu opery *Don Pasquale*,
9. G. Donizetti – *Avant de quitter ces lieux*, aria Walentego z II aktu opery *Faust*,
10. E. Korngold – *Mein Sehnen, mein Wähnen*, aria Pierrota z II aktu opery *Die tote Stadt*.

Przedstawione nagranie nie budzi zastrzeżeń. Pan Wonhyeok Choi dysponuje ładnym, jasno brzmiącym głosem tenorowym, prowadzonym pewnie i bez forsowania. Wyrównanym w całej skali i dysponujący dużym wachlarzem środków ekspresyjnych. Pan Wonhyeok Choi jest artystą w odpowiedni sposób interpretującym zróżnicowane stylistycznie i wyrazowo arie. Wszystko to sprawia, że nagrania słucha się z zaciekawieniem. Współpraca z pianistami współtworzącymi nagranie przebiega prawidłowo. Zauważalne jest zrozumienie śpiewaka z pianistami w budowaniu napięć i ekspresji utworów, dzięki czemu arie zaprezentowane na nagraniu mają swój indywidualny wyraz i siłę przekazu.

Pan Wonhyeok Choi dobrze odnajduje się w repertuarze zarówno mozartowskim umiejętnie prowadząc głos we fragmentach legato, jak i wykazując się biegłością głosu. W moim odczuciu szczególnie wykonanie arii *Il mio tesoro* należy uznać za bardzo dobre i nie zmieniają tego wrażenia delikatne falowania tempa szczególnie w końcówce arii.

Również repertuar operowy XIX i XX wieku nie nastęrcza trudności artyście w zrozumieniu formy oraz stylowości, a także zastosowanych środków wyrazowych.

Ciekawe jest wykonanie arii Fausta z III aktu oraz Rudolfa z pewnie zaśpiewanymi wysokimi dźwiękami.

Również arie barytonowe zarejestrowane na płycie CD od strony wokalne i interpretacyjnej nie budzą zastrzeżeń. Słychać jednak, że głos Wonhyeok Choi nie posiada odpowiedniej mocy i głębi oraz brzmi nieco „sztucznie”, co wynika zapewne z próby odpowiedniego zabarwienia wykonywanych arii. Również zakres środków wyrazowych jest znacznie zubożony w porównaniu z zarejestrowanymi ariami tenorowymi. Głos jest mniej wyrównany na poszczególnych samogłoskach, szczególnie na barytonowych dźwiękach przejściowych. W niższym rejestrze zaś słyszalne jest wyraźne wibrato wynikające z próby „dobrzemienia” i zbyt mocnego obciążenia dolnego odcinka skali.

Powyższe uwagi jednoznacznie wskazują, że obrana przez Wonhyeok Choi i jego pedagoga droga rozwoju głosu i „przestawienie” z głosu barytonowego na tenorowy była słuszna oraz wokalnie i artystycznie uzasadniona.

Oprócz niepodważalnych walorów artystycznych nagrania trzeba podkreślić, że jest ono znakomitym materiałem pogładowym i nierozzerwalnie łączy się z częścią opisową rozprawy doktorskiej, co stanowi niewątpliwie dodatkowy walor tego nagrania, które uważam za oryginalne i wartościowe.

Część opisowa

Praca doktorska pana Wonhyeok Choi składa się z 4 rozdziałów poprzedzonych wstępem oraz streszczeniem pracy w języku polskim i angielskim. Całość pracy dopełnia Podsumowanie oraz Bibliografia i Netografia. Praca od strony formalnej napisana jest bardzo starannie. Autor dokładnie opisuje cytowane dzieła oraz wskazuje ich źródła. Jedyne można mieć zastrzeżenia do konsekwencji zasad opisywanych przypisów. Czasami autor rozpoczyna od imienia i nazwiska (zob. przypis 82, str. 53), innym razem od nazwiska i pierwszej litery imienia (zob. przyp. 83, str. 54), a jeszcze w innym przypadku od pierwszej litery imienia i pełnego nazwiska (zob. przyp. 46, str. 33). Podobnie w Bibliografii i Netografii pomimo, że autor stosuje układ alfabetyczny, to zaczyna opis dzieła od imienia lub pierwszej litery imienia autora, a nie od nazwiska, co powoduje pewną trudność w percepcji pracy. Zauważyć można również drobne błędy literowe w przypisach (np. przyp. 12, str. 18) czy potknięcia edytorskie (np. przyp. 78, str. 51). Zdarzają się również brakujące spacje po kropce lub brak kropki na zakończenie przypisu. Przykłady nutowe są dobrze opisane, chociaż wskazana byłaby korekta spacji i wielkości liter (np. Przykład nr 11, str. 84). Powyższe uwagi dotyczące literówek i błędów edytorskich dotyczą również całej pracy. Należy jednak podkreślić, że w mojej ocenie nie wpływają one na ogólny bardzo pozytywny odbiór przedstawionej rozprawy doktorskiej. Uwagi te mają jedynie uwrażliwić autora w przypadku ewentualnego wydania pracy drukiem, o czym wspomnę w dalszej części opinii.

Rozdział I to syntetyczne ujęcie drogi kształcenia wokalne autora pracy, problemy na jakie napotykał śpiewając repertuar barytonowy i rozterki związane z przejściem na głos tenorowy. To krytyczne i bardzo osobiste ujęcie tego procesu wskazuje, że Wonhyeok Choi jest świadomym wokalistą konsekwentnie dążącym do osiągnięcia zamierzonych celów wokalnych i artystycznych. Rozdział II jest próbą przedstawienia powodów, które decydują o konieczności przestawienia głosu barytonowego na głos tenorowy. Jak słusznie wskazuje, jest to wypadkowa wielu czynników takich jak: dźwięki przejściowe, tessitura, krycie

dźwięków, „ciężar” i barwa, charakter postaci przypisanych dla danego rodzaju głosu, budowa ciała i wygląd adekwatny do wykonywanej roli scenicznej. „ Inaczej mówiąc śpiewacy powinni rozwijać swój talent w zgodzie z fizjologią organu głosowego i wymogami znakomitej techniki wokalne. W przypadku błędnego przyporządkowania głosu ważnym jest, by nie poddawać się w poszukiwaniach i próbować znaleźć pedagoga, który potrafi pomóc w przestawieniu głosu na właściwe tory.”²

Autor pracy przytacza bardzo dużo cennych uwag znakomitych śpiewaków, którzy przechodzili z głosu barytonowego na głos tenorowy. To bardzo istotna część pracy, w sposób bardzo czytelny i jasny ujmująca założenia teoretyczne nauki śpiewu solowego, podparte bogatą literaturą przedmiotu, z praktycznymi odczuciami i rozwojem kariery artystycznej uznanych artystów.

Wonhyeok Choi odnosi się również do badanego tematu rozprawy doktorskiej w kontekście anatomii i fizjologii głosu ludzkiego oraz jego budowy, korzystając z badań i publikacji z zakresu otolaryngologii i foniatry. Powoduje to, że ujęcie tematu jest kompleksowe i pełne, a rozprawa ma wręcz znamiona pracy interdyscyplinarnej.

Rozdział III pracy doktorskiej ma charakter bardziej historyczny. To syntetyczne ujęcie życiorysów i drogi artystycznej wybitnych śpiewaków, którzy dokonali przejścia z głosu barytonowego na tenorowy. W przypadku tego rozdziału autor w większości posługiwał się materiałami dostępnymi w internecie, dobrze je opisując i dokumentując datę dostępu.

W rozdziale IV autor pracy dokonuje analizy zarejestrowanych na nośniku elektronicznym wybranych 5 arii tenorowych oraz 5 barytonowych. Wskazuje istotne dla właściwej interpretacji miejsca i kulminacje oraz problemy techniczne, z jakimi może się spotkać wykonawca tych arii. Wskazuje na konieczność zrozumienia tekstu i kontekstu scenicznego danej arii. Zwraca uwagę na problemy stylistyczne i odpowiednią ekspresję, a także barwę głosu. Część opisową uzupełniają liczne przykłady nutowe, stosowane w sposób odpowiedni i konsekwentny.

W całości pracy autor wykorzystuje ze znanstwem bogatą literaturę przedmiotu (ponad 20 pozycji) w większości współczesnych, opartych na aktualnym stanie badań. Ponadto sięga do 51 artykułów i prac internetowych, korzystając z nich z wyczuciem i zrozumieniem. Cytaty opisywane są w sposób prawidłowy i nie budzący wątpliwości.

Ogólnie praca pana Wonhyeok Choi jest ciekawa i bardzo wartościowa. Szczególnie z mojego punktu widzenia, gdyż sam przechodziłem podobną drogę przestawiania z głosu basowego na głos tenorowy. Podobnie śpiewając basem nabawiłem się dysfunkcji aparatu głosowego, z guzkami śpiewaczymi na czele. Dlatego też w pracy tej odnajduję własne problemy, które musiałem pokonać. Jak słusznie pan Wonhyeok Choi w pracy wskazuje, tej przemiany nie można dokonać będąc czynnym zawodowo śpiewakiem. Potrzebny jest czas przerwy, by głos powrócił do swojej naturalnej pozycji. To jest pierwszy krok do sukcesu.

---

² Choi Wonhyeok, *Możliwość przestawienia głosu barytonowego na głos tenorowy oraz charakterystyka procesu na bazie własnych doświadczeń*. Praca doktorska, Warszawa 2024, s. 16.

Konkluzja

Jak z powyższego wynika, dzieło artystyczne będące częścią pracy doktorskiej pana Wonhyeok Choi, ze względu na jego własne doświadczenia artystyczne i interpretacyjne oraz wartość artystyczną zawiera w sobie znaczne znamiona oryginalności, zaś jego opis pomimo drobnych, wskazanych w recenzji uwag, stanowi bardzo wartościowy wkład do badań nad procesem kształcenia wokalnego, stanowiąc cenną pozycję, z którą powinni mieć możliwość zapoznania się zarówno pedagodzy śpiewu, jak i studenci. **Po pewnej korekcie edytorskiej praca zasługuje na wydanie w formie drukowanej.**

W mojej opinii praca spełnia więc ustawowe wymagania dotyczące szczegółowego trybu przeprowadzania czynności i nadawania stopni i tytułów naukowych oraz o stopni i tytułów w zakresie sztuki określone w *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669).

W związku z powyższym wnoszę o przyjęcie przedstawionej pracy doktorskiej pana Wonhyeok Choi.

Poznań, 05.09.2024 roku

prof. dr hab. Wojciech Maciejowski